

**HUBUNGAN ANTARA BEBAN TUGAS GURU DENGAN KEPUASAN
KERJA DALAM KALANGAN GURU SEKOLAH RENDAH DALAM
KAWASAN PKG KETEREH**

BAHROL AZMAN BIN HASSAN

UNIVERSITI UTARA MALAYSIA

2010

**HUBUNGAN ANTARA BEBAN TUGAS GURU DENGAN KEPUASAN
KERJA DALAM KALANGAN GURU SEKOLAH RENDAH
DALAM KAWASAN PKG KETEREH**

BAHROL AZMAN BIN HASSAN

**KERTAS PROJEK SARJANA YANG DIKEMUKAKAN KEPADA UUM
COLLEGE OF ARTS AND SCIENCES, UNIVERSITI UTARA
MALAYSIA SEBAGAI SEBAHAGIAN DARIPADA
KEPERLUAN UNTUK IJAZAH SARJANA SAINS
(PENGURUSAN PENDIDIKAN)**

**UNIVERSITI UTARA MALAYSIA
2010**

PENGAKUAN

Saya akui karya ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan dan ringkasan yang tiap-tiap satunya telah saya jelaskan sumbernya.

Tarikh: 17 Sept 2010

Tandatangan: _____

Nama: BAHROL AZMAN BIN HASSAN

No. Matrik: 801104

Bidang Pengajian Pendidikan
UUM College of Arts and Sciences
(Universiti Utara Malaysia)

PERAKUAN PROJEK SARJANA
(Certification of Masters Project)

Saya yang bertandatangan di bawah, memperakukan bahawa
(I, the undersigned, certify that)

BAHROL AZMAN BIN HASSAN (NO. MATRIK : 801104)

Calon untuk Ijazah **Sarjana Sains (Pengurusan Pendidikan)**
(candidate for the degree of)

telah mengemukakan kertas projek yang bertajuk
(has presented his/her project paper of the following title)

HUBUNGAN ANTARA BEBAN TUGAS GURU DENGAN KEPUASAN KERJA.

seperti yang tercatat di muka surat tajuk dan kulit kertas projek boleh diterima dari segi bentuk serta kandungan dan meliputi bidang ilmu dengan memuaskan.
(as it appears on the title page and front cover of project paper is acceptable in form and content and that a satisfactory knowledge of the field is covered by the project paper)

Nama Penyelia : **Dr. Abd. Latif Kasim**
(Name of Supervisor)

Tandatangan :
(Signature)

Tarikh : **30 Oktober 2010**
(Date)

KEBENARAN MENGGUNA

Penyerahan kertas projek ini sebagai memenuhi sebahagian daripada keperluan pengijazahan daripada Universiti Utara Malaysia. Saya bersetuju menjadikan kertas projek ini sebagai rujukan di perpustakaan. Saya juga bersetuju membenarkan salinan kertas projek ini dibuat sebahagian atau keseluruhan, bagi tujuan akademik dengan melalui kebenaran daripada Dekan Penyelidikan dan Pengajian Siswazah. Sebarang bentuk penyalinan, penerbitan atau penggunaan ke atas keseluruhan atau sebahagian daripada kertas projek ini bagi tujuan komersial adalah tidak dibenarkan tanpa kebenaran bertulis daripada penyelidik. Bagi sebarang penggunaan bahan daripada kertas projek ini untuk tujuan penulisan, permohonan untuk mendapat kebenaran membuat salinan atau lain-lain kegunaan secara keseluruhan atau sebahagian haruslah dibuat dengan menulis kepada

Dekan Penyelidikan dan Pengajian Siswazah

Kolej Sastera dan Sains

Universiti Utara Malaysia

06010 Sintok

Kedah

PENGHARGAAN

Bismillahirrahmaanirrahim...

Syukur Alhamdulillah...

Tiada lain lagi kata keramat untukku, hanya mampu memuji Allah S.W.T, namun masih tidak cukup dengan ungkapan itu. Tidak dapat dibayangkan perasaan syukur dan terima kasihku yang tak terhingga atas izin-Nya yang membolehkanku menyiapkan projek ini.

Jutaan terima kasih yang tak terhingga kepada Dr. Abd.Latif b Kasim, Penyelia Projek yang tidak jemu-jemu memberikan tunjuk ajar dan bimbingan, yang tidak mampu kulakukan sendiri. Budi tuan ku sanjungi, agar tuan dirahmati Allah di dunia dan akhirat.

Kepada isteri tercinta, Wahidah bt Abdul Rahim yang terus-terusan memberi kata-kata keramat agar ku tetap sabar dalam menempuhi hari-hari sibuk dan lapang. Tidak lupa permata-permata hati kami Ilya Diana, Izyan Nadia dan Irdina Damia.... Papa amat-amat menyayangi kamu semua.

Kepada rakan-rakan seperjuangan terutama Rozman, Amran, Aris dan Rodiah.... terima kasih kerana banyak membantu. Tidak lupa juga kepada responden- responden dari warga SK. Ketereh, SK.Kok Lanas dan SK. Banggol Saman yang mengambil bahagian dalam kajian ini, terima kasih diucapkan.

Wassalam....

ABSTRAK

Objektif utama kajian adalah untuk mengenal pasti tahap beban tugas, tahap kepuasan kerja, serta hubungan antara setiap dimensi beban tugas iaitu pengajaran dalam bilik darjah, kokurikulum, kebajikan pelajar, pengurusan dan penyeliaan, perkeranian, dan tugas-tugas khas dan luar sekolah dengan kepuasan kerja guru. Sampel kajian terdiri daripada 105 orang guru dari dua buah sekolah rendah di kawasan PKG Ketereh, Kelantan. Soal selidik beban tugas diadaptasi daripada kajian lepas oleh Shukri (1998), mengandungi enam dimensi beban tugas iaitu tugas pengajaran dalam bilik darjah, kokurikulum, kebajikan pelajar, pengurusan dan penyeliaan, perkeranian dan, tugas khas dan luar sekolah. Manakala soal selidik kepuasan kerja diambil daripada *Minnesota Satisfaction Questionnaire* (MSQ) dan *Job Descriptive Index* (JDI) yang diadaptasi dari kajian Bahari (1997), mengandungi 16 item kepuasan kerja, digunakan untuk mengumpul data. Setelah kajian rintis dibuat analisis kebolehpercayaan *Alpha Cronbach's* bagi beban tugas berada pada aras 0.97 dan kepuasan kerja ialah 0.82. Dapatan kajian ini dianalisis menggunakan *Statistical Package for Social Science (SPSS) version 12.0*. Dalam kajian ini analisis statistik deskriptif digunakan untuk melihat tahap beban tugas dan tahap kepuasan kerja. Manakala Ujian Korelasi Pearson digunakan untuk mengkaji hubungan antara setiap dimensi beban tugas dan kepuasan kerja. Keputusan ujian menunjukkan tahap beban tugas guru adalah sederhana manakala tahap kepuasan kerja adalah tinggi. Ujian Korelasi Pearson juga menunjukkan terdapat hubungan negatif yang signifikan antara setiap dimensi beban tugas dengan kepuasan kerja. Berdasarkan dapatan kajian, pengkaji menyarankan kepada Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM) dan pengurusan sekolah membuat agihan tugas akademik dan bukan akademik secara adil kepada guru agar mereka tidak terbeban dan tidak menjejaskan tugas utama mengajar. KPM juga diminta mengkaji untuk menambahkan bilangan guru, mengurangkan jumlah minimum murid sekelas dan memberi elaun lebih masa kepada guru yang bertugas di luar waktu persekolahan, bagi meringankan beban tugas dan meningkatkan prestasi kerja guru.

THE RELATIONSHIP BETWEEN WORKLOAD AND JOB SATISFACTION AMONG PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN PKG KETEREH AREA

ABSTRACT

The main objective was to identify the level of workload, job satisfaction, and relationships between each dimension of the workload of classroom teaching, curriculum, student welfare, management and supervisory, clerical, and special tasks outside of school and teachers job satisfaction. The sample consisted of 105 teachers from two primary schools in the area of PKG Ketereh, Kelantan. Workload questionnaire adapted from previous studies by Shukri (1998), consisted of six dimensions of workload namely the task of teaching in the classroom, curriculum, student welfare, management and supervision, and clerical, and special tasks outside the school. While job satisfaction survey was taken from the Minnesota Satisfaction Questionnaire (MSQ) and the Job Descriptive Index (JDI) was adapted from the Bahari study (1997), containing 16 items of job satisfaction, was used to collect data. The reliability of the instrument was measured using the *Cronbach's Alpha*. After a pilot study was made, Cronbach's Alpha reliability analysis showed that the workload level was 0.97 and the level of job satisfaction was 0.82. The findings of this study were analysed using the Statistical Package for Social Science (SPSS) version 12.0. In this study, descriptive statistics analysis was used to examine the workload and job satisfaction. Pearson correlation tests were used to investigate the relationship between each dimension of workload and job satisfaction. The test results showed that the workload of teachers was moderate, while the level of job satisfaction was high. Pearson correlation test showed a significant negative correlation between each dimension of workload and job satisfaction. Based on the findings, researchers recommend that the Ministry of Education (MOE) and the school board to make the distribution of academic and non-teaching duties in a fair basis to teachers so that they are not overloaded and will not affect the main task of teaching. MOE also requested a study to increase the number of teachers, reduce the minimum number of students in a classroom and provide overtime allowance for teachers who are working outside of school hours, to lighten and ease the workload and improve teachers' performance.

KANDUNGAN

Muka Surat

KEBENARAN MENGGUNA	i
PENGHARGAAN	ii
ABSTRAK	iii
ABSTRACT	iv
KANDUNGAN	v
SENARAI JADUAL	ix
SENARAI RAJAH	xi

BAB 1 PENGENALAN

Pendahuluan	1
Latar Belakang Kajian	3
Penyataan Masalah	5
Objektif Kajian	8
Soalan Kajian	8
Hipotesis Kajian	9
Kerangka Kajian	10
Kepentingan Kajian	10
Batasan Kajian	12

Definisi Operasional	13
Beban Tugas	13
Kepuasan Kerja	13
Rumusan	14
BAB 2 TINJAUAN LITERATUR	
Pendahuluan	15
Definisi dan Konsep Beban Tugas	15
Kajian Beban Tugas Luar Negara	15
Kajian Beban Tugas Dalam Negara	19
Isu-Isu Beban Tugas Guru	20
Guru Terbeban Bertugas 74 Jam Seminggu	21
Tugas Guru: NUTP Gariskan Beban Tanggungan	21
Guru Guna 66.24 Jam Seminggu Mendidik	23
Kementerian Perlu Iantik Pembantu Guru Selesaikan Tugas Perkeranian	24
Tugas Tambahan Jejas Keupayaan Guru	25
Jawatankuasa Khas Akan Ditubuhkan bagi Mengkaji Beban Tugas Guru	25
Tugas Guru Bertambah Akibat Banyak Arah	26
Konsep dan Definisi Kepuasan Kerja	26
Kajian Kepuasan Kerja Dalam Negara	27
Kajian Kepuasan Kerja Luar Negara	28

Teori-Teori Berkaitan Kepuasan Kerja	28
Teori Perbezaan Locke	29
Teori Keadilan Mowday	29
Teori Motivasi Kebersihan Herzberg	29
Rumusan	32
BAB 3 METODOLOGI KAJIAN	
Pendahuluan	33
Reka Bentuk Kajian	33
Populasi dan Pensampelan	34
Instrumen Kajian	34
Kajian Rintis	36
Prosedur Pengumpulan Data	37
Prosedur Menganalisis Data	38
Rumusan	39
BAB 4 DAPATAN KAJIAN	
Pendahuluan	40
Profil Responden	40
Responden	40
Kelulusan	42
Pengalaman Mengajar	42

Profil Alat Ukur	43
Pengujian Hipotesis	45
Rumusan	50
BAB 5 PERBINCANGAN DAN KESIMPULAN	
Pendahuluan	51
Ringkasan Kajian	51
Perbincangan	52
Cadangan Kajian Lanjutan	58
Rumusan	61
RUJUKAN	62
LAMPIRAN A: INSTRUMEN KAJIAN	66
LAMPIRAN B: SURAT KEBENARAN KPM	73
LAMPIRAN C: SURAT KEBENARAN JPN KELANTAN	74
LAMPIRAN D: OUTPUT ANALISIS SPSS	75

SENARAI JADUAL

Jadual	Perkara	Muka Surat
1.1	Profil sekolah yang dikaji	4
1.2	Jumlah unit di bawah bidang kurikulum, hal ehwal murid dan kokurikulum	5
3.1	Nilai pekali kebolehpercayaan pembolehubah	36
3.2	Nilai pekali kebolehpercayaan mengikut pecahan dimensi beban tugas	37
4.1	Bilangan responden mengikut sekolah	41
4.2	Bilangan dan peratus responden mengikut jantina	41
4.3	Bilangan dan peratus responden mengikut kelulusan	42
4.4	Bilangan dan peratus responden mengikut pengalaman mengajar	42
4.5	Taburan penentuan tahap min	43
4.6	Min dan sisih piawai dimensi beban tugas dan kepuasan kerja	44
4.7	Saiz korelasi	45
4.8	Korelasi Pearson antara tahap beban tugas dengan tahap kepuasan kerja	45
4.9	Korelasi Pearson antara beban tugas dalam bilik darjah dengan kepuasan kerja	46
4.10	Korelasi Pearson antara tugas kokurikulum dengan kepuasan kerja	47
4.11	Korelasi Pearson antara kebajikan pelajar dengan kepuasan kerja	47

4.12	Korelasi Pearson antara pengelolaan dan pengawasan dengan kepuasan kerja	48
4.13	Korelasi Pearson antara perkeranian dengan kepuasan kerja	49
4.14	Korelasi Pearson antara tugas khas dan luar dengan kepuasan kerja	49

SENARAI RAJAH

Rajah	Muka Surat
1 Kerangka kajian	10
2 Teori Dua Faktor Herzberg	31

BAB 1

Pengenalan

Pendahuluan

Kemunculan cabaran baru dunia tanpa sempadan dalam era globalisasi telah menjadikan kecekapan sumber manusia sebagai aset yang sangat bernilai kepada pembangunan sesebuah negara. Pelaksanaan Pelan Induk Pembangunan Pendidikan (PIPP) 2006-2010, juga berteraskan kepada peningkatan tahap kecekapan dan keberkesanan pengurusan pendidikan pada setiap peringkat di Jabatan Pelajaran Negeri (JPN), Pejabat Pelajaran Daerah (PPD), sekolah serta semua institusi dan agensi di bawah Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM). PIPP dilaksanakan dengan harapan agar semua program pembangunan pendidikan berjaya dilaksanakan dan mencapai matlamat menggunakan sumber-sumber yang ada secara optimum.

Negara Malaysia yang berhasrat untuk menjadi sebuah negara maju menjelang tahun 2020 telah menjadikan sektor pendidikan sebagai wadah untuk mencapai status tersebut. Wadah ini dinyatakan dengan jelas sebagai Falsafah Pendidikan Kebangsaan yang dimuatkan dalam kata pendahuluan Akta Pendidikan 1996 sebagaimana berikut:

“Pendidikan di Malaysia adalah satu usaha berterusan ke arah lebih memperkembangkan potensi individu secara menyeluruh dan bersepadu untuk melahirkan insan yang seimbang dan harmonis dari segi intelek, rohani, emosi dan jasmani. Berdasarkan kepercayaan dan kepatuhan kepada Tuhan. Usaha ini adalah bertujuan untuk

The contents of
the thesis is for
internal user
only

RUJUKAN

- Arenawati (2002). *Hubungan kepuasan kerja dengan burnout di kalangan kaunselor sekolah menengah di Negeri Johor*. Tesis sarjana. Universiti Teknologi Malaysia.
- Bahari (1997). *Kepuasan kerja di kalangan guru sekolah menengah di Felda Jengka*. Tesis sarjana. Universiti Utara Malaysia.
- Bowen, B. E. (1980). *Job satisfaction of teacher educators in agriculture*. (Doctoral dissertation), The Ohio State University, Columbus, 1980).
- Butt, L. & Lance, A. (2005). Secondary teacher workload and job satisfaction: Do Successful for change exist, *Educational Management Administration and leadership*, Sage Publication, 33:401.
- Bubb, S. & Earley, P. (2004). *Managing teacher workload: Work-life balance and wellbeing*. London: Paul Chapman Publishing
- Bunting, A. (2000). Stress on the emotional landscape: Are teacher suffering from institutional depression. *Time Educational Supplement*, November 10.
- Cheng, Ellsworth & Hawley. (2008). Job satisfaction and career persistence of beginning teachers. *International Journal of Education Management*, 22 (1), 48-61.
- Cranny, C.J., Smith, P.C. & Stone, E.F. (1992). *Job satisfaction: How people feel about their jobs and how it affects their performance*. Lexington Books, New York, NY.
- Dinham, S. & Scott, C. (2000). Moving into the third, outer domain of teacher satisfaction. *Journal of Educational Administration*, 38 (4), 379-96.
- Dunham, J. (1992). *Stress in teaching*. Second edition. London, rouledge.
- Friedman, Howard, S., & Johnson, B. (2004), Resilient teachers: resisting stress and burnout. *Social Psychology of Education*, 7(4), pp 399-430.
- Fritzsche, B.A. & Parrish, T. (2005). Theories and research on job satisfaction, in Brown, S.D. and Lent, R.W. (Eds), *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work*, Wiley, Hoboken, NJ.
- Guru terbeban bertugas 74 jam seminggu. (2005, 25 Ogos). Berita Harian.

- Guru guna 66.24 jam seminggu mendidik. (2007, 31 Mei). Utusan Malaysia.
- Hakanen, J.J. (2006). Burnout and work engagement among teachers, *Journal of School Psychology*, 43(6), 495-513.
- Harvey, Spinney, J. (2000), *Life on and off the job: A time use study of Nova Scotia Teachers*. Halifax: St Maty's University.
- Hashimah (2002). *Faktor penyebab masalah disiplin pelajar daerah Kubang Pasu*. Tesis sarjana. Universiti Utara Malaysia.
- Herzberg, F., B. Mausner & B. Synderman, (1959). *The motivation to work*. New York: John Wiley and Son Inc.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2005). *Educational administration: Theory, research and practice* (Ed. 7). New York: McGraw Hill. Hoy, W. K., Hannum, J., & Tschannen Moran, M. (1988). Organizational climate and student achievement: A parsimonious view. *Journal of School Leadership*, 8, 336-59.
- Ilhaamie (2005). Kepuasan kerja: Kajian di kalangan pensyarah Akademi Pengajian Islam dan Fakulti Bahasa Linguistik, Universiti Malaya. *Jurnal Syariah*, 13:2, 122-124.
- Jawatankuasa khas akan ditubuhkan bagi mengkaji beban tugas guru. (2010, 1 April). Berita Harian.
- Kementerian perlu lantik pembantu guru selesaikan kerja perkeranian. (2009, 25 November). Berita Harian.
- Kementerian Pelajaran Malaysia (2003). *Panduan pengurusan kokurikulum di sekolah*.
- Krejcie, Robert V., Morgan & Daryle W., (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*.
- Lawler, E. E., III (1973). *Motivation in work organizations*. Brooks/Cole Publishing Company: Monterrey, CA.
- Livingstone, D. Smaller, H. Hart, D. & Clark, R. (2001), Informal/formal learning and work load among Ontario secondary school teachers: *Ontario Institute for Studies in Education*, University of Toronto, Canada.

- Locke, E. A. (1976). The nature and causes of job satisfaction. Dim M. D. Dunnette (Penyt.), *Handbook of Industrial and Organization Psychology*. Chicago: Rand McNally.
- Lowe, C. (2001). The high price of stress, *Times Educational Supplement*, January 5, 2001
- Lysaght, R.J., Hill, S.G., et al. (1989). Operator workload: *comprehensive review and evaluation of operator workload methodologies*. Fort Bliss, Texas, U.S. Army Research Institute for the Behavioural and Social Sciences: 262.
- Malcolmson, J., (1999). Time under pressure: Elementary teacher workload in nine lower Mainland schools. Vancouver: E.V.Christensen Consulting.
- Mowday, R. T. (1992). Equity theory predictions of behavior in organizations. In R. M. Steers & L. W. Porter (Eds.). *Motivation and work behavior*. McGraw Hill: New York.
- Majid Konting (1990). *Kaedah penyelidikan pendidikan*, Malaysia: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- National Education Association, (n.d.). Myths and facts about educator pay. from <http://www.nea.org/home/12661.htm>, Dicapai Pada 25 March 2010
- Nadler, D. and Lawler, E. (1991). Motivation: a diagnostic approach. in Kolb, D., Rubin, D. and Osland, J. (Eds), *The Organisational Behaviour Reader*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Naseem (2005). *Hubungan burnout dan kepuasan kerja: Tinjauan di kalangan kaunselor sekolah menengah di Daerah Johor Bahru*. Universiti Teknologi Malaysia : Kajian Sarjana Pendidikan.
- Pelan Induk Pembangunan Pendidikan (PIPP), (2006), Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan, Kementerian Pelajaran Malaysia.
- Price, T., (2005). Address to 2005 annual general meeting, July 15, 2005. from www.ctf-fce.ca/enews/Vol2_6/Presiden_%20message.pdf, Dicapai pada 15 March 2010
- Policy Report, (2002). The Education Policy Center at Michigan State University www.epc.msu.edu No. 22 june 2004, Dicapai pada 1 April 2010.

- Pyne, M.A. & Furnham, A. (1987). Dimensions of educational stress in West Indian Secondary School. *British Journal Educational Psychology*, 57,141-150
- Raykov & Milosh (2001). Teachers hours and working condition: unpublish, NALL Project
- Shukor, Romle & Yazi, (2006), *Beban tugas guru sekolah rendah*: Seminar Kebangsaan Kepimpinan dan Pengurusan Sekolah, 12-24 Feb 2006, Alson Klana Resort, Seremban.
- Sekaran, Uma, (1992). *Research method for business : A Skill Building Approach*. (Second Edition). New York : John Wiley & Sons, Inc.
- Smith, P., Kendall, L. & Hullin, C. (1969). *The Measurement of Satisfaction in Work and Retirement. A Strategy Ebr The Study of Attitudes*. Chicago: Rand Nally.
- Spector, Paul, E. (2006). Stress at Work. *Encyclopedia of Career Developoment*. SAGE Publications.
- Shafeq (1997). *Hubungan kepuasan kerja dengan burnout : Tinjauan di kalangan guru-guru di daerah Johor Bahru*. Universiti Kebangsaan Malaysia: Projek Sarjana.
- Shukri (1998). *Beban tugas dikalangan guru sekolah rendah*. Tesis sarjana. Universiti Utara Malaysia
- Tugas guru: NUTP gariskan beban tanggungan. (2005, 25 Ogos). Utusan Malaysia.
- Tugas tambahan jejas keupayaan guru. (2009, 29 September). Berita Harian.
- Tugas guru bertambah akibat banyak arahan. (2010, 2 April). Berita Harian.
- Weiss, D. J., Dawis, R. V., English, G. W., & Lofquist, L. H. (1967). *Manual for the Minnesota Satisfaction Questionnaire*. Minneapolis, MN: University of Minnesota.
- Zakiah Haji Ahmad (2005). *Kepimpinan pengetua dalam pelaksanaan kokurikulum di sebuah sekolah menengah, Kuala Lumpur*. Kertas projek yang tidak diterbitkan: Universiti Malaya.